

DRAMOS TERAPIJOS METODŲ TAIKYMAS SOCIALINIAME DARBE SU LAIKINOS GLOBOS NAMUOSE GYVENANČIOMIS MOTINOMIS

ILONA SKRIDLAITĖ¹, LAURA STUMBRAITYTĖ²,

¹Kauno kolegijos Sveikatos priežiūros fakultetas, Socialinio darbo katedra,

²VŠĮ „Privati slaugos tarnyba“ socialinė darbuotoja

Raktažodžiai: *socialinis darbas, dramos terapija, laikini globos namai, motinystė.*

Santrauka

Motinystė – tai naujo vaidmens atsiradimas moters gyvenime, lemiantis naujų funkcijų, susijusių su vaikų auginimu, atsiradimą. Tačiau ne visos motinos yra pasirengusios atlikti naujai atsiradusias funkcijas. Socialinės rizikos šeimos (motinai ir kartu su ja gyvenantiems vaikams) sprendžiant šią problemą gali būti organizuojama trumpalaikė socialinė globa [11]. Trumpalaikės socialinės globos metu teikiamos socialinės paslaugos padeda motinoms ugdyti socialinius įgūdžius ir stiprinti motyvaciją įveikti iškilusias socialines problemas ir organizuojant pagalbą, suderintą su švietimo ir ugdymo, užimtumo, sveikatos priežiūros priemonėmis, užtikrinančią rūpinimąsi asmeniniu (šeimos) gyvenimu ir dalyvavimą darbo rinkoje [5]. Siekiant ugdyti motinų socialinius įgūdžius bei stiprinti motyvaciją įveikti iškilusias socialines problemas gali būti naudingas dramos terapijos taikymas. Lietuvoje dramos terapijos metodų taikymas socialiniame darbe yra mažai tirta sritis, todėl šio straipsnio tikslas – atskleisti dramos terapijos taikymą socialiniame darbe su laikinos globos namuose gyvenančiomis motinomis. Siekiant išsiaiškinti, kaip dramos terapijos metodai yra taikomi socialiniame darbe su laikinos globos namuose gyvenančiomis motinomis buvo atliktas kokybinis tyrimas. Atliktas tyrimas atskleidė, kad įvairūs dramos terapijos metodai, taikomi socialiniame darbe su laikinos globos namuose gyvenančiomis motinomis, padeda ugdyti empatijos ir supratingumo jausmą, skatina diskusijas, bendravimą ir pasitikėjimą grupės nariais.

ĮVADAS

Motinystė – tai naujo vaidmens atsiradimas mo-

ters gyvenime, lemiantis naujų funkcijų, susijusių su vaikų auginimu, atsiradimą. Tačiau ne visos motinos yra pasirengusios atlikti naujai atsiradusias funkcijas. Socialinės rizikos šeimos (motinai ir kartu su ja gyvenantiems vaikams) sprendžiant šią problemą gali būti organizuojama trumpalaikė socialinė globa [11]. Trumpalaikės socialinės globos metu teikiamos socialinės paslaugos padeda motinoms ugdyti socialinius įgūdžius ir stiprinti motyvaciją įveikti iškilusias socialines problemas ir organizuojant pagalbą, suderintą su švietimo ir ugdymo, užimtumo, sveikatos priežiūros priemonėmis, užtikrinančią rūpinimąsi asmeniniu (šeimos) gyvenimu ir dalyvavimą darbo rinkoje [5].

Siekiant ugdyti motinų socialinius įgūdžius bei stiprinti motyvaciją įveikti iškilusias socialines problemas, gali būti naudingas dramos terapijos taikymas. Dramos terapija – tai aktyvi veikla, kuri padeda klientui papasakoti savo istoriją, padėti rasti būdų socialinėms problemoms spręsti [1]. Dramos terapija apibūdinama kaip metodinė veikla, kurios labai svarbi dalis yra planavimas. Dramos terapijoje svarbu gerai apmąstyti, kaip bus pereinama nuo vienos užduoties prie kitos, numatyti, kaip nuosekliai priartėti prie esminių dalykų, dramos terapijos tikslų [7].

Pagrindiniai dramos terapijos metodai yra forumo teatras, sociodrama bei psychodrama. Forumo teatras – tai kūrybinis žaidimas, kuriame žiūrovai (t.y. klientai) turi galimybę išspręsti pateiktą socialinę problemą suvaidindami situaciją ant scenos [13]. Psychodrama – tai vaidmenų žaidimai, sudarantys galimybę užsiėmimo dalyviams improvizuoto vaidinimo metu nagrinėti vidinį grupės narių gyvenimą [8]. Sociodrama – tai vaidmenų žaidimai, kurių metu dalyviai improvizuotai vaidina problemines socialines situacijas, su kuriomis susiduriama visuomenėje, ir atranda alternatyvius būdus problemoms spręsti [8].

Dramos terapija ugdo klientų tarpusavio supratingumo jausmą, skatina bendravimą, padeda reikšti jausmus, formuoja teigiamas vertybines nuostatas, padeda atrasti

socialinių problemų ir konfliktų sprendimų būdus. Dramos terapiją taikant praktikoje galima padėti klientui papasakoti savo istoriją, sukurti saugesnį kontaktą tarp grupės narių, koreguoti pasipriešinimo mechanizmus [3, 6, 10].

Šio straipsnio tikslas - atskleisti dramos terapijos metodų taikymą socialiniame darbe su laikinos globos namuose gyvenančiomis motinomis.

TYRIMO METODIKA IR REZULTATAI

Tyrimo metodai: literatūros analizė; nestruktūrizuotas grupinis interviu, stebėjimas, stebėjimas dalyvaujant, duomenų analizė.

Siekiant atskleisti dramos terapijos metodų taikymą socialiniame darbe su laikinos globos namuose gyvenančiomis motinomis buvo naudotas kokybinio tyrimo tipas - veiksmo tyrimas dalyvaujant. Veiksmo tyrimas dalyvaujant apibūdinamas 5 pagrindiniais bruožais: veiksmo tyrimas yra socialinis procesas, į kurį yra įtraukiami klientai, kuriems tyrimo metu teikiama pagalba. Tyrimas yra praktinis ir grindžiamas bendravimu su įstaigos vadovu, socialiniais darbuotojais ir klientais. Šio tipo tyrimas yra kritiškas ir reflektyvus, be to, jo metu siekiama teoriją pritaikyti praktikoje [4]. Atliekant tyrimą, dramos terapijos žinios ir įgūdžiai buvo pritaikyti praktikoje.

Tyrime dalyvavo devynios 18 – 34 metų motinos, gyvenančios laikinos globos namuose ir auginančios nuo 1 iki 3 vaikų. Tyrimas buvo atliktas 2010 m. rugsėjo – gruodžio mėnesiais.

Tyrimo patikimumą lėmė trianguliacijos ir saturacijos principų taikymas. Tyrimo metu buvo taikoma trianguliacija pagal duomenų rinkimo instrumentus. Duomenys buvo renkami naudojant šiuos duomenų rinkimo instrumentus: grupinį interviu, stebėjimą ir dalyvavimą stebėjime. Taip pat buvo taikoma trianguliacija pagal respondentus: užsiėmimuose nuolat dalyvaudavo ne mažiau kaip trys motinos. Tyrimo metu buvo taikoma trianguliacija pagal dramos metodus: buvo naudojami 9 skirtingi dramos terapijos metodai. Taikant saturacijos principą buvo vesta 11 grupinių užsiėmimų įstaigoje gyvenančioms motinoms.

Siekiant atskleisti dramos terapijos metodų taikymą socialiniame darbe su laikinos globos namuose gyvenančiomis motinomis straipsnio autorės pasirinko šį tyrimo planą: pasiruošimas dramos terapijos metodų taikymui, praktinis dramos terapijos metodų taikymas, dramos terapijos metodų taikymo pabaiga ir aptarimas.

Atliekant tyrimą buvo laikomasi tyrimo etikos principų. Tyrimo pradžioje buvo gautas įstaigos vadovo leidimas dirbti grupinį darbą su laikinos globos namuose

gyvenančiomis motinomis ir taikyti joms dramos terapijos metodus. Taip pat buvo gautas motinų sutikimas dėl diktofono naudojimo ir pokalbių įrašinėjimų užsiėmimų metu. Motinos nebuvo verčiamos dalyvauti užsiėmimuose, joms buvo leista kalbėti ir būti aktyvioms dalyvėms tik tiek, kiek jos nori. Visų tyrime dalyvaujančių motinų vardai buvo keičiami siekiant išsaugoti konfidencialumą.

Pasiruošimas dramos terapijos metodų taikymui su laikinos globos namuose gyvenančiomis motinomis.

Norint taikyti dramos terapijos metodus su laikinos globos namuose gyvenančiomis motinomis, grupės vadovui būtina nuosekliai iš anksto pasiruošti: gauti įstaigos vadovo leidimą dirbti su grupe, parinkti dramos terapijos metodus ir paruošti juos atsižvelgiant į tikslinės grupės galimybes, parengti dramos terapijos metodų pristatymą grupei.

Tyrimo duomenys atskleidė, kad kiekvienam užsiėmimui buvo reikalingas kruopštus pasirengimas, tinkamų dramos terapijos metodų parinkimas ir pritaikymas darbui su laikinos globos įstaigoje gyvenančiomis motinomis: „*supratau, kad ne visi dramos terapijos metodai gali būti pritaikomi su laikinuose globos namuose gyvenančiomis motinomis*“ (tyrėjos dienoraštis, 2010 09 13) [12].

Kita labai svarbi tyrimo dalis buvo - motinų motyvavimas ir įtraukimas į veiklą. Dirbant socialinį darbą su klientų grupe, grupės vadovui būtinas ne tik nuoseklus išankstinis pasiruošimas būsimam užsiėmimui, tačiau taip pat būtina darbui paruošti ir grupės dalyvius. Nuo užsiėmimo dalyvių paruošimo priklauso grupės narių įsitraukimas ir aktyvus dalyvavimas darbe.

Pirmojo susitikimo metu motinoms buvo pristatyta dramos terapijos samprata, pagrindinės dramos terapijos taisyklės. Prieš taikant kiekvieną dramos terapijos metodą, buvo pateikiamas metodo apibūdinimas klientėms (motinoms) suprantama kalba. Metodo pristatymo metu buvo atidžiai stebimos motinų neverbalinės reakcijos ir iš jų nusprendžiama, ar tikrai taisyklės visoms motinoms yra aiškios. Taip pat labai svarbi motinų paruošimo veiklai dalis buvo leidimas joms pačioms laisvai nuspręsti, kuri pirmoji pradės tos dienos užsiėmimą. Taip buvo sumažinama įtampa, leidžiama motinoms pačioms pasirinkti savo vaidmenį užsiėmimų metu.

Ypatingo paruošimo dramos terapijai reikalavo nauji grupės dalyviai. Prie grupės prisijungus naujai narei buvo stengiamasi, kad ir kitos narės padėtų jai adaptuotis grupėje, paruoštų ją darbui. Grupės narių pagalba pristatant dienos veiklą naujai dalyvei buvo labai svarbi padedant jai greičiau adaptuotis, įsitraukti į veiklą.

Veiksniai, turintys įtakos dramos terapijai. Vedant grupinius užsiėmimus laikinos globos namuose gyvenančioms motinoms paaiškėjo, kad dramos terapijos metodų taikymui praktikoje turi įtakos įvairūs veiksniai. Tai – grupės narių sudėtis bei naujokų prisijungimas prie veiklos, užsiėmimų vieta, stebėtojų dalyvavimas veikloje.

Grupės narių sudėtis. Laikinos globos namuose buvo pravesta 11 grupinių užsiėmimų, juose iš viso dalyvavo devynios motinos: Lina, Dovilė, Vytė, Monika, Raimonda, Aistė, Simona, Greta, Deimantė. Taigi, užsiėmimų vadovei teko dirbti su pusiau atvira grupe, kurioje vyko nuolatinė kaita.

Vos per tris mėnesius grupė pasikeitė neatpažįstamai... Stipriausią kontaktą užmezgiau su Dovile, Vyte ir Lina... ir jas man sunkiausia bei liūdniausia palikti... Įstaigos naujokę Deimantę vos vos pažįstu... tiksliau visai nepažįstu... jai reikia laiko, kad apsiprastų užsiėmimuose, pradėtų pasitikėti kitomis mamomis (tyrėjos dienoraštis 2010-11-21) [12].

Grupėje labai svarbus pasitikėjimas, kuris kuriamas pamažu pažįstant grupės narius, bendraujant, dalinantis jausmais, išgyvenimais, prisiminimais. Kiekviena grupė išgyvena penkias grupės raidos fazes: įsitraukimo - orientacijos, nežinomybės – tyrinėjimo, tarpusavio priklausomybės – tikslų siekimo, užbaigimo - išsiskyrimo [14]. Prie grupės prisijungus naujam nariui visa grupė kas kartą turėjo grįžti į jau nueitą fazę, iš naujo susipažinti, įgauti pasitikėjimą, dar kartą atrasti savo vietą grupėje [12, 14].

Grupinių užsiėmimų vieta. Tyrimo duomenys atskleidė, kad labiausiai grupei veiklai yra pritaikytas susirinkimų kambarys. Vedant grupinį užsiėmimą motinų valgomajame buvo sėdima ne ratu, tai užsiėmimų vadovei trukdė pastebėti neverbalines reakcijas ir į jas reaguoti, buvo sunku paskirstyti dėmesį.

Grupinio užsiėmimo stebėtojai. Grupės veikla labai uždaras procesas, kurio metu kuriamas pasitikėjimu pagrįstas santykis tarp dalyvių ir vadovo. Bet koks pašalinis asmuo gali labai paveikti dalyvių darbą ir jų elgesį [14].

Ketvirtąjį užsiėmimą stebėjo įstaigos praktikantės. Motinos vengė dalintis savo jausmais, daug juokavo, naudojamo metodo nepriėmė rimtai. To priežastys galėjo būti užsiėmime dalyvaujančios stebėtojos, kurios neleido motinoms būti iki galo atviroms (tyrėjos dienoraštis, 2010 10 14) [12].

Grupės darbui gali trukdyti ne tik stebėtojai, esantys patalpoje visą užsiėmimo laiką, bet ir žmonės, trumpam atėję į patalpą, kurioje vyksta grupinis darbas. Aštuntąjį

susitikimą nuolat pertraukinėjo ateinantys žmonės.

Mamos aktyviai įsitraukė į darbą, tačiau ne juokais trikdė varstomos durys ir svečiai. Užsiėmimas vélavo prasidėti 15min. Mes turėjome įsikurti motinų valgomajame. Įpusėjus grupiniam darbui mus aplankė socialinė darbuotoja, užsiėmimui einant į pabaigą į valgomąjį suvirto įstaigos svečiai iš Suomijos. Vélgi nutraukė darbą... užtruko vos kelias akimirkas, apžiūrėjo merginų kambarius, tačiau tai nekeičia fakto, kad jiems išėjus pokalbį vél reikėjo atkurti iš naujo (tyrėjos dienoraštis 2010-11-10) [12].

Pirminio kontakto ir emocijos net atkūrus tą patį pokalbį susigrąžinti nėra įmanoma. Aštuntąjį užsiėmimą net du kartus pertraukė pašaliniai žmonės, vadinasi, taip pat nutraukė pokalbį bei reflektuojamą patirtį. Net pašalinis trikdžius nebuvo įmanoma sugrąžinti buvusios emocijos ir jausmų.

Praktinis dramos terapijos metodų taikymas. Pasitikėjimo savimi ugdymas. Laikinuose globos namuose gyvenančioms motinoms trūksta pasitikėjimo savo jėgomis, taigi taikant dramos terapijos metodus buvo siekiama skatinti motinų pasitikėjimą savimi.

Vytė išdrįso pasakyti, kokia ji bus po 10 metų: baigusi mokyklą, turinti darbą, auginanti dukrą. Ji kalbėjo drąsiai, nes sakė, kad šių tikslų vis tiek anksčiau ar véliau pasieks. Moteris pasitikėjo savimi (tyrėjos dienoraštis, 2010 11 25) [12].

Pateikta citata rodo, jog šis dramos terapijos metodas buvo labai svarbus, nes leido motinoms susimąstyti apie jau praėjusį gyvenimo etapą, pagalvoti apie tai, koks gyvenimas bus palikus laikinos globos namus, t.y. susimąstyti apie ateitį.

Daugelyje dramos terapijos užsiėmimų motinos teigė, jog nemoka, negali ar bijo vaidinti. Grupės vadovei pradėjus vaidinti kartu su motinomis, jos pradėjo pasitikėti savimi ir įsitraukė į vaidybą:

Vaidinau ir aš kartu su motinomis, nes siekiau, jog motinos nebijotų pasirodyti kvailai, drąsiau įsijaustų į vaidmenį. Džiaugiausi matydama, kad tos, kurios aktyviai dalyvavo užsiėmime, susidomėjo drama, sutiko vaidinti. Užsiėmimo pabaigoje netgi pasirodė, jog motinos norėtų vaidinti daugiau (tyrėjos dienoraštis, 2010 09 23) [12].

Pateikiamoje citatoje atsispindi grupės vadovo svarba skatinant motinų pasitikėjimą savimi. Grupės vadovas tapo tarsi „eiliniu“ grupės nariu, kurio pavyzdys teigiamai veikė kitų grupės narių elgesį.

Grupės narių pasitikėjimą savimi didino ir jiems skiriamos specifinės užduotys:

Grupinio užsiėmimo vadovė: Šiandien mes pratęsim

lą žaidimą, kurį žaidėme praeitą kartą.

Dovilė: Pradedam žaisti toliau...(labai skuba, nekreipia dėmesio į atėjusią naujokę).

Grupinio užsiėmimo vadovė: Kas nori pristatyti žaidimą Aistei?

Lina: Nu reikia traukti lapelį ir sakyti, ar mes sutinkam, ar nesutinkam su tuo, kas parašyta. (Grupinis dramų terapijos užsiėmimas, 2010 10 28) [12].

Motina Lina jautėsi svarbi aiškindama užduotį grupės naujokėi Aistei. Lina atliko mokytojo vaidmenį, o tai, galima daryti prielaidą, didino moters pasitikėjimą savimi [12]. Kita vertus, grupės narių pagalba pristatant dienos veiklą naujai dalyvei Aistei taip pat buvo labai svarbi: mažino neįtikėjimą jausmą, patiriamą įtampą pirmą kartą dalyvaujant dramų terapijos užsiėmime.

Pasitikėjimo kitais skatinimas. Motinos, neturinčios pasitikėjimo savimi, nepasitiki ir kitais žmonėmis:

Pirmojo užsiėmimo metu jaučiau, kad tarp manęs ir dalyvių yra nedidelės sienos. Motinos vengė kalbėti, atvirauti, dalintis patirtimi. Per trečiąjį susitikimą jaučiau, kaip tarp motinų ir manęs ryšys stiprėja, kaip jos tampa vis atviresnės ir nuoširdesnės (tyrėjos dienoraštis, 2010 10 07) [12].

Tai rodo, kad motinos pamažu pradėjo pasitikėti grupinių užsiėmimų vadove. Šis pasitikėjimo santykis padeda asmeniui užmezti teigiamus santykius ir su kitais žmonėmis, esančiais už grupės ribų.

Jausmų ir emocijų raiška. Laikinuose globos namuose gyvenančios motinos dažnai nemoka įvardinti ir išreikšti savo jausmų bei emocijų. Dramų terapija padeda asmeniui susivokti savo jausmuose. Dramų žaidimas „konfliktas“ suteikė galimybę grupės nariams kalbėti apie santykius tarp žmonių, bendravimą, sudarė sąlygas pasidalinti savo patirtimi bei jausmais. Gretai šis metodas sukėlė daug nemalonių prisiminimų. Moteris buvo atvira ir daug pasakojo apie savo santykius su tėčiu, išsakė savo jausmus.

Grupinio užsiėmimo vadovė: O kaip iš šono atrodo šitas vaidinimas?

Greta: Baisu, man net šiurpas per kūną ėjo.

Grupinio užsiėmimo vadovė: Kas buvo baisu?

Greta: Nu, aš nekenčiu, kai žmonės rėkia. Ten dėl to, kad mano tėvas visados toks buvo ir jis visada ant manęs rėkdavo.

Grupinio užsiėmimo vadovė: Kaip tu jautiesi, kai ant tavęs rėkia?

Greta: Aš? Nežinau. Nu aš neklausau. Man būdavo va taip, kad tėvai mano, na mano tėvas labai griežtas ir... kai ant manęs užstaugdavo, tai aš visada nueidavau. Griebdavau mane ir rėkdavo...

(Grupinis dramų terapijos užsiėmimas, 2010-09-23) [12].

Šis metodas taip pat sudarė sąlygas motinoms diskutuoti apie tinkamus vaikų auklėjimo būdus ir bendravimą su jais.

Dabartinės kliento būsenos atpažinimas. Dramų terapijos metodai padeda atpažinti dabartinę kliento būseną ir nuspėti ir įvardyti dar neiškilusias problemas:

Simona buvo labai uždara, tyli, pasyvi. Nekalbėjo, jei tam nebuvo būtinybės, ar jei nebuvo paklausama. Klausimai apie jausmus ją vertė jaustis nejaukiai“ (tyrėjos dienoraštis, 2010 09 13).

„Greta į užsiėmimą atėjo pavėlavusi, blogai nusiteikusi, paklausta, kaip jaučiasi, atsakė, kad viskas gerai. Po kurio laiko dar kartą pakartojus klausimą apie jausmus, moteris apsisverkė. Po kurio laiko nusiraminsi moteris aktyviai įsitraukė į dramų žaidimą, o jam pasibaigus papasakojo apie savo neįtikėjamą jausmų priežastis (tyrėjos dienoraštis, 2010 10 28) [12].

Čia atsispindi grupinio užsiėmimo dalyvių būsenos: tai rodo motinų neverbalinė kalba, vengimas dalyvauti užsiėmime, verbalinės ir neverbalinės kalbos neatitikimai.

Kliento iš klausymas ir supratimas. Socialiniam darbuotojui labai svarbu iš klausyti kliento istoriją, išsiaiškinti jo požiūrį ir empatiškai reaguoti į jo patiriamas problemas.

Lina: (Paima vieną užverstą lapelį nuo stalo ir perskaito garsiai), „Vyras turi teisę mušti žmoną“. (Moteris pradeda juoktis) Ne, tikrai ne. Tokios teisės jis tikrai neturi.

Greta: (Nusuka akis, susigėsta) Nu dabar pagalvoju, kad jei moteris labai jau ten pridarius, labai. Nu tai tikrai būčiau vyras, tikrai trinktelėčiau nors kartą.

Grupinio užsiėmimo vadovė: Ką reikia pridaryti (Greta pradeda juoktis, nusuka akis, grupė užsikrečia juoku. Palaukiu kol emocijos nurims). Ką reikia pridaryti, kad tu būdama vyrų trinktelėtum moteriai?

Greta: Išdavinėti.

Lina: Nu jo neištikimybė, bet tai vis tiek nepateisina.

Greta: Nu aišku, mušti ten žiauriai, tai ne, bet truputį trinktelėti per snukį...

(Grupinis dramų terapijos užsiėmimas, 2010-10-21) [12].

Gretai buvo sunku išsakyti savo nuomonę, ji nedrįso kalbėti. Akių kontakto vengimas pokalbio metu rodė, kad ji gėdijasi savo minčių. Teigiamos atmosferos sukūrimas, nuomonės nesmerkimas ir priėmimas bei nuolatinis dramų terapijos taisyklės priminimas apie neteisingų atsakymų nebuvimą užsiėmimų metu padėjo Gretai

atvirai išsakyti savo nuomonę, kuri kardinaliai skyrėsi nuo kitų grupės dalyvių. Šį teiginį taip pat patvirtina humanistinė socialinio darbo teorija, kuri teigia, kad būtina socialinės pagalbos teikimo sąlyga yra tinkamos emocinės atmosferos sukūrimas (pasitikėjimo, atvirumo, nuoširdumo), tada klientui lengviau suprasti savo vidinį pasaulį, jausmus, socialinę situaciją, mokytis ją analizuoti ir ieškoti tinkamų sprendimų [2]. Gretos nuomonės nesmerkimas padėjo jai drąsiai dalyvauti diskusijoje. Moters įsitikinimas, kad kai kuriais atvejais vyras turi teisę mušti žmoną, galėjo būti įtakotas žemo savęs vertinimo, vaikystėje suformuoto šeimos modelio. Dramos žaidimas „Nuomonė“ ne tik padėjo motinoms išsakyti savo nuomonę, bet ir išklausti kitų mintis. Žaidimo sukelta diskusija privertė Gretą susimąstyti, suabejoti savo įsitikinimais. Motinos užsiėmimo metu galėjo geriau pažinti viena kitą.

Problemų atpažinimas, įvardijimas ir sprendimas.

Dramos terapijos metodai padeda įžvelgti dažnai pasikartojančias problemas, išugdomas dalyvių gebėjimas nuspėti dar neiškilusias problemas [13]. Šias mintis patvirtina žemiau pateikta citata:

Užsiėmimo metu dalyvės analizavo situacijas, kurias vaizduoja statulos, įvardijo asmenis, jų galimus jausmus, spėjo personažų ateitį. Vėliau dalinosi savo patirtimi bei svarstė, ką darytų būdamas personažų vietoje (tyrėjos dienoraštis, 2010 09 13) [12].

Padaršinimas dalyvauti grupės veikloje. Ypatingo dėmesio reikalavo nauji grupės dalyviai. Prie grupės prisijungus naujai motinai, buvo stengiamasi, kad kitos narės padėtų jai adaptuotis grupėje.

Grupinio užsiėmimo vadovė: Kas pasakys Deimantei, nuo ko mes pradėdame užsiėmimą?

Dovilė: Nuo priešimo (pradeda juoktis).

Vytė: Nuotaikų.

Grupinio užsiėmimo vadovė: Taip, išsakome, su kokiomis nuotaikomis ateiname į grupelę. Tai gal Vyte ir pradėkime nuo tavęs? (tyrėjos dienoraštis, 2010 11 18) [12].

Vytė atsakė, nuo ko pradėdame užsiėmimus. Motinai tai buvo 5 grupinis užsiėmimas, ir ji jau žinojo užsiėmimų eigą. Naujai dalyvei Deimantei buvo svarbu, kad apie užsiėmimo eigą papasakotų patys dalyviai. Taip buvo sumažintas jos jaudulys. Deimantė, pasakodama, su kokiomis nuotaikomis atėjo į užsiėmimą, šypsojosi, tai rodė jos norą įsitraukti į grupės veiklą.

Apibendrinant visus grupinius užsiėmimus galima teigti, kad taikomi dramos terapijos metodai mokė motinas supratingumo ir empatijos. Šios terapijos metodai padėjo joms pažinti vienai kitą ir save. Visų susitikimų

metu grupės dalyvės buvo priimamos tokios, kokios yra ir neteisiamos už savo nuomonę ir požiūrius. Tai humanistinės socialinio darbo teorijos požiūriu yra sąlygos norint teikti efektyvią pagalbą klientui [9]. Motinos priėmė dramos terapijos metodus, nebijojo reikšti savo nuomonę bei mokė ir mokėsi viena iš kitos, taip ne tik gaudamos, bet ir teikdamos pagalbą.

Grupinių užsiėmimų pabaiga. Neišvengiama grupinių užsiėmimų dalis yra pabaiga ir grupės išsiskyrimas, tai yra penktoji ir paskutinė grupės raidos fazė. Visus užsiėmimo dalyvius būtina paruošti ne tik būsimam grupiniam darbui, tačiau ir grupinio darbo pabaigai. Dėl šios priežasties 10 – tojo susitikimo pabaigoje motinoms buvo priminta, kad kitą savaitę grupės laukia paskutinis susitikimas, kurio metu bus atsisveikinama.

Per dešimtąjį užsiėmimą užsiminiau apie artėjančią pabaigą ir Dovilė labai jautriai sureagavo. Ji lyg pyktelėjo. Paklausė, ar liksiu įstaigoje, nors ir be grupinių susitikimų, atsakiau kad nežinau. Taigi ji pasakė, „aišku, vadinasi, neliksi. Mamos nusivylė... (tyrėjos dienoraštis, 2010-11-25) [12].

Apie tai, kad grupiniai užsiėmimai buvo svarbūs jų dalyvėms, išduoda motinų reakcija sužinojus apie artėjančią pabaigą. Dovilė uždavė klausimą, ar liksiu įstaigoje, ir pateiktas atsakymas privertė ją nusivilti. Vytė visų susitikimų metu būdavo kalbi, aktyviai reikšdavo savo nuomonę ir diskutuodavo su kitomis mamomis, tačiau, išgirdusi apie užsiėmimų pabaigą, nieko nepasakė. Ši naujiena jai buvo netikėta. Tą kartą motinos po grupinio užsiėmimo dar ilgai sėdėjo prie stalo, nenoriai paliko susirinkimų kambarį. Tai rodė, kaip grupės narės sunku atsisveikinti ir išsiskirti su grupe, jos bandė nutolinti atsisveikinimą, vengdamos palikti susirinkimų kambarį.

Apibendrinant galima teigti, kad pagrindinė priežastis, dėl kurios buvo sunku išsiskirti grupei – tai užsiėmimų artimas tarpusavio ryšys, kurtas visų susitikimų metu. Humanistinės teorijos atstovo [9] supratimu, darbuotojo ir kliento santykis yra esminis elementas, lemiantis kliento pokyčius.

IŠVADOS

1. Kokybinio tyrimo radiniai atskleidė, kad dramos terapijos metodai socialiniame darbe su laikinos globos namuose gyvenančiomis motinomis buvo taikomi remiantis iš anksto paruoštu veiklos planu, kurį sudarė: darbuotojo pasiruošimas metodų taikymui (dramos terapijos metodų surinkimas, parengimas), klientų paruošimas ir motyvavimas, dramos terapijos metodo pristatymas užsiėmime, metodo taikymas ir grupinio

užsiėmimo aptarimas (reflektuojama grupės dalyvių patirtis, išklausa jų nuomonė apie veiklą). Įgyvendinant dramos terapijos metodus praktikoje buvo susidurta su šiais sunkumais: grupės narių kaita, stebėtojų dalyvavimu užsiėmime.

2. Atliktas tyrimas atskleidė, kad įvairūs dramos terapijos metodai, taikomi socialiniame darbe su laikinos globos namuose gyvenančiomis motinomis, padeda ugdyti empatijos ir supratingumo jausmą, skatina diskusijas, bendravimą ir pasitikėjimą grupės nariais.

3. Taikyti dramos terapijos metodai sudarė motinoms galimybes atvirai kalbėti apie problemas, išsipasakoti, pasidalinti savo patirtimi. Grupinių užsiėmimų metu buvo kalbama apie smurtą, patirtą šeimoje, ankstyvo nėštumo patirtį, konfliktus, kylančius santykiuose su artimaisiais bei grupės nariais. Dramos terapijos metodų pagalba buvo mokomasi spręsti konfliktus, dalyvės turėjo galimybę pastebėti žmonių mąstymo skirtumus.

Literatūra

1. Bailey S.D. What is drama therapy? [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-11-15]. Prieiga per internetą: http://www.dramatherapycentral.com/index.php?option=com_content&view=article&id=70:what-is-drama-therapy&catid=39:fp-rokstories
2. Jančiaitė R. Požiūriai į problemų sprendimą socialiniame darbe, 72 – 103 psl. // Socialinis darbas. Profesinė veikla, metodai ir klientai. Vilnius, 2010.
3. Johnes Ph. The Active self: Drama therapy and philosophy. Arts in Psychotherapy 2008; 35(3): 224 – 231.
4. Kemmis S, McTaggart R. Participatory action research 559-600psl. // Denzin K. N., Lincoln Y.S. The handbook of qualitative research. Third edition.-London, Sage publication 2005.
5. Lietuvos Respublikos Socialinių paslaugų įstatymas [interaktyvus] Vilnius 2006m., sausio 19 d. Nr. X-493 [žiūrėta 2010-11-20]. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=270342&p_query=&p_tr2=
6. Leeder A. Wimmer C. Voices of Pride: Drama therapy with incarcerated women. Women & Therapy 2006; 29(¾):195 – 213.
7. Owen A., Barber K. Proceso drama: dramos darbai. Vilnius, 2006.
8. Piekari J. Drama – a way of social inclusion.-University of Turku, Centre for Extension Studies 2005.
9. Rogers C. R. Apie tapimą asmeniu. Psichoterapeuto požiūris į psichoterapiją. Vilnius, 2005.
10. Stahler W. Payerformance: a drama therapy approach with

female prisoners recovering from addiction. Journal of Creativity in Mental Health 2007; 2(1):3-12.

11. Socialinės globos normų aprašas [interaktyvus] 2007 m. vasario 20d. Nr. A1-46 [žiūrėta 2010-12-15]. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=292682&p_query=&p_tr2=

12. Stumbraitė L. Dramos terapijos metodų taikymas socialiniame darbe su laikinos globos namuose gyvenančiomis motinomis. Socialinio darbuotojo profesinio bakalauro baigiamasis darbas. Kauno kolegija. Kaunas, 2011.

13. Vaičekonytė R. Forumo teatro link. Kaunas, 2008.

14. Zastrow Ch. H. Social work with groups. A comprehensive workbook. Sixth edition. Thomson Brooks 2006.

DRAMA THERAPY METHODS USING IN SOCIAL WORK WITH MOTHERS THAT LIVES IN FOSTER HOME

Ilona Skridlaitė, Laura Stumbraitė

Summary

Key words: social work, dramos therapy, foster home, motherhood.

The motherhood is new role in the women's life. This role influences new functions related with children rearing. The mothers are not always prepared to accomplish new functions. The short-term social care can be organised to help social risk family (mother and their children)[11]. The social services are provided during the short-time social care. These social services help to mothers develop social skills and strengthen motivation to solve social problems. The support involves also partners from education, occupation, health care, labour market sectors [5]. The drama therapy methods are useful helping mothers develop social skills and strengthen motivation to solve social problems. The drama therapy methods are not explored in Lithuanian social work. The aim of this paper is to reveal using of drama therapy methods in social work with mothers that lives in foster home. The qualitative research was accomplished by implementing the aim. The participatory action research as the type of qualitative research was chosen. This type of qualitative research gave possibility to apply drama therapy methods in practice involving clients (mothers) and providing support for them. This research shows that different drama therapy methods using in social work with mothers that lives in foster care helps to develop empathy, sense of comprehension, communication and discussions between group members and trust to each other.

Correspondence to: ilona.skr@gmail.com

Gauta 2011-06-02